



Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo



Том / Volume XXV (2017),
Книжка / Issue 1

Гергана АЛЕКСИЕВА / Gergana ALEKSIEVA

**Отзив за: Татяна Димитрова. Диктатурата на генерал Примо де Ривера:
крачка назад по пътя към демокрацията. Велико Търново, 2015**

**Review of: Tatyana Dimitrova. The Dictatorship of General Primo de Rivera:
Step Backwards on the Route to the Democracy. Veliko Tarnovo, 2015**

Историята на Испания и в частност съвременната епоха на тази иберийска страна е предмет на ограничен брой изследвания в българската историография, като в тази посока трябва да бъдат отличени монографиите на проф. дин Димитър Сирков (В защита на Испанската република, 1936 – 1939 г. С., 1967) и проф. дин Драгомир Драганов (Комунистите в следфранкова Испания (1975 – 1982 г.) С., 1984; Франкизмът: история и политика. С., 1995 и Преходът към демокрация: етапи, механизми, проблеми (на примера на Испания (1975 – 1982 г.) С., 1993).

Също така има няколко на брой докторски тези, но те остават известни само в рамките на съответните научни звена, в които са защитени. Една от тези дисертации е именно на д-р Татяна Димитрова, със заглавие „Испанската колониална политика между двете световни войни 1918 – 1939 г.“

Настоящата монография „Диктатурата на генерал Примо де Ривера: крачка назад по пътя към демокрацията“. В.Т., 2015 показва трайния и задълбочен интерес на авторката към испанската тематика, както е видно от самото заглавие на излязлата преди няколко месеца книга. Тя попълва празнина в българската историческа наука, защото диктаторският режим на М. Примо де Ривера е останал встрани от темите, засегнати от споменатите вече изследователи.

Едно от големите достойнства на книгата на д-р Димитрова е използването на архивни материали, които за пръв път се въвеждат в научно обращение в България, както и на голяма част от историографията, „работила“ върху периода до момента. В тази връзка е нужно да бъде изтъкнат и обективният подход на изследването.

В структурно отношение книгата е разделена на четири глави и напълно логично в първа глава „Политическите последици за Испания след Първата световна война (1914 – 1918 г.)“ детайлно са проследени и анализирани обстоятелствата (политически, икономически и социални) за установяване на диктатурата на ген. Примо де Ривера. Политическото напрежение, което съпътства финалния етап на Реставрацията, не стихва в периода между 1917 и 1923 г. и кризата е очевидна, като доказва изчерпвания модел на управление. Открит е основният проблем, който допълнително влошава ситуацията в Испания, а именно т.нар. Марокански въпрос. Местното население прави всичко възможно, за да отстрани испанската колониална власт, а от своя страна, Мадрид няма ясна военна стратегия как да се справи с този бунт, който продължава дълго време и струва безкрайно много усилия и пари.

Монографията обръща специално внимание на подготовката на преврата и неговата реализация на 13 септември 1923 г.; и също така на обяснението, което се поднася на обществото чрез Манифеста за мотивите и целите на смяната на властта – водещият мотив е „спасението на страната от безполезните политици“. Обект на изследването (глава втора) са реформите, които Генералът прави и които са в посока модернизация на страната. Общата картина в Испания в началото на 20-те години е доста страховита: екстензивно земеделие, изоставаща индустриализация, изключително ниско ниво на грамотност на населението. Мигел Примо де Ривера се заема с решаването на важните проблеми. Реформата в образованието цели не толкова да преодолее ниското ниво на образованост сред на-

селението, колкото да наложи патриотичен дух и защита на католическата религия; както и да внуши „любов към режима. „Светската власт и религиозните институции“ е един от съставните компоненти на тази глава. Обръща се внимание на технологията на управлението – първо Военната директория, а след това и създадената организация Патриотичен съюз, който трябва да бъде опората на режима. Неговите опоненти също не са пренебрегнати. Ролята на църквата е слабо застъпена в текста.

Глава трета е посветена на външната политика на Испания и особен интерес представлява анализът на отношенията с латиноамериканските страни. Издигането на престижа на Испания сред останалите държави е една от основните цели на режима и тя започва да се реализира именно чрез засилване на контактите с бившите колонии, като се акцентира на близостта между тях и „Родината майка“. Сътрудничеството с Франция относно решаването на Мараконския проблем е важен акцент във външната политика на Генерала, заради значението на този въпрос и за вътрешното състояние и стабилността на страната.

Финалната глава е посветена на края на диктатурата на Мигел Примо де Ривера и на логичната последица от този провал – падането на монархията като форма на управление и абдикацията на Алфонсо XIII през 1931 г. Основна нишка в изложението са добрите отношения между диктатор и крал; негативите, които поражда диктатурата, се отразяват върху репутацията на монархическата институция. Двете „потъват“ заедно и предизвикват коренна промяна в устройството на държавната власт.

Чрез провокативното заглавие авторката се включва в дискусията за това, дали закъснелата модернизация в Испания, която се извършва набързо и от военни, т.е. от хора с дълбоко недемократични убеждения, може да бъде успешна, или не. Това е важен въпрос, който засяга и други държави, намиращи се в сходен исторически контекст и в по-общ план се включва в големия дебат за политическите системи на XX в.